

IVICA MATAIJA
Državni arhiv u Gospiću
Kaniška 17, HR-53000 Gospić
ivicamataija@net.hr

PROMJENE IMENÂ NASELJA
NA HRVATSKOME PODRUČJU
U SVJETLU ADMINISTRATIVNIH ODREĐENJA
OD 1860. DO 1960. GODINE

U radu se obrađuju administrativna određenja imena naseljenih mjesta na hrvatskome povijesnom području kako su ih u razdoblju od 1860. do 1960. zakonskim odredbama, naredbama i drugim odlukama propisivala ministarstva ili druga upravna tijela mjerodavna za imenovanja i promjene imena naseljenih mjesta. Normiranja imena naseljenih mjesta bila su motivirana administrativnim, političkim i ideološkim razlozima. Predmetno razdoblje pruža uvid u intervencije u hrvatsku onimiju kao odraz okolnosti u kojima se nalazilo hrvatsko društvo, država, jezik i kultura.

1. Uvod

Imena, kao ljudi i narodi, žive svoj život satkan od brojnih niti, svjedoče materijalnu i duhovnu kulturu iz koje su izniknuli. Imena kao znakovi čuvaju brojne tragove jezičnih i izvanjezičnih utjecaja koji su ih kroz povijest njihova postojanja željeli dodatno "obogatiti" i obilježiti novim sadržajima i prilagoditi svojim vlastitim ukusima i kriterijima. Tako su od početne motivacije s ciljem identifikacije i diferencijacije onomastičkih sadržaja, uklopljena u dijalektni sustav u kojem su nastala, imena dijelila sudbinu imenovatelja na koju su utjecali različiti sociološki, jezikoslovni, politički i ideološki čimbenici.

»Postojanost imenskih likova često je proporcionalna njihovoj etimološkoj prozirnosti. (...) imena kojima se "izgubio" primarni leksički sadržaj, vrlo su postojana i ne prate dinamiku jezičnih mijena kao ostali dio leksika pojedinoga jezika. Međutim, kod mnogih je imena naselja, osobito složenih, leksički sadržaj značenjski proziran, te su stoga takva imena znatno podložnija promjenama.« (Brozović-Rončević 2003: 53).

U ovom se radu opisuju normiranja i promjene imena naselja na hrvatskome području u razdoblju od 1860. do 1960. u kojem se Hrvatska nalazila u različitim državno-pravnim zajednicama, s različitim teritorijalnom površinom, s različitim jezičnim, sociološkim, kulturnim i političkim utjecajima koji su nastojali kroz pravni sustav, zbog različitih razloga, intervenirati u hrvatsku onimiju ne vodeći se, uvijek, stručnim ni znanstvenim kriterijima. Posljedice takvih intervencija odrazile su se na hrvatsku onimiju često brišući elemente tradicije i negirajući značajke dijalektnog imenovanja.

Rad je kronološki podijeljen na 4 poglavlja koja administrativno normiranje imena naselja na hrvatskome prostoru promatra u razdoblju Austro-Ugarske Monarhije, Kraljevine Jugoslavije (područja pod talijanskom okupacijom), Nezavisne Države Hrvatske i Federativne Jugoslavije. Kroz povijesne okolnosti koje su utjecale na imenovanje naseljenih mjesta donose se i odluke mjerodavnih tijela o promjeni imena, njihovoj administrativnoj standardizaciji ili brisanju iz evidencije naseljenih mjesta. Sve su odluke preuzete iz onodobnih službenih glasila ili drugih publikacija u kojima su objavljene, a promjene imena koje ne počivaju na konkretnoj odluci mjerodavnog tijela nisu bile predmet ovog rada¹. Okolnosti na području Dalmacije i Istre, zbog opsega promjena koje je talijanska uprava provela nad imenima naseljenih mjesta (riječ je o više stotina primjera) nije bilo moguće donijeti u cijelosti pa su odabrani samo tipični primjeri koji upućuju na motivaciju i metodologiju promjena imena na tim područjima.

2. Normiranje imena naseljenih mjesta od 1860. do 1960.

2.1. Razdoblje od 1860. do 1918.

U razdoblju od 1860. do 1918. Hrvatska se našla u novome državno-pravnom ambijentu u kojem su se, usprkos nesklonim okolnostima, na jezičnom i kulturnom planu dogodili bitni pomaci u jačanju hrvatskoga nacionalnog identiteta što se ogledalo i u položaju hrvatskog jezika koji je postao službenim. Hrvatski su se krajevi u tom razdoblju našli podijeljeni između Carevine Austrije i Kraljevine Ugarske koje nisu dopuštale ujedinjenje svih hrvatskih krajeva u Kraljevini Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju. Naime, bečki je dvor Dalmaciju i Istru smatrao svojom ratnom stečevinom i nije dopuštao njihovo ujedinjenje s ostalim hrvatskim krajevima. Uz austrijsku i ugarsku dominaciju, Hrvatska se našla suočena i sa snažnim velikosrpskim utjecajem koji je, koristeći se romantičarskoutopijskim nastojanjima iliraca za stvaranjem kulturnog i jezičnog jedinstva Hrvata i Srba, promovao srpske interese na štetu osobitosti hrvatskog jezika. Česta su nastojanja za uklanjanjem dijalektnih razlika u imenskim oblicima i nasilno pril-

¹ Prilikom citiranja rabiće se kratice: SZN = *Sbornik zakona i naredaba valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju*, NN = *Narodne novine*.

gođavanje jedinstvenoj normi na tim principima utemeljenoga književnog jezika. »Tim su načelima bila podvrgnuta osobna imena, prezimena i mjesna imena uklanjanjem svih lokalnih jezičnih obilježja koja nisu u skladu s jezičnom normom. *Livno* postaje *Hlijevno*, *Delnice* se promeću u *Dionice* ...« (Šimunović 2009: 127). U tom razdoblju kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada preko odjela za unutarnje poslove donosi naredbe kojima uređuje administrativni ustroj Hrvatske, utemeljuje županije, općine i kotare te njihova imena. U Naredbi od 7. veljače 1875. br. 963. Odjel za unutarnje poslove² oglasio je »novo uređenje obćinâh u županiji riećkoj.« (SZN 1875: 6). U toj se naredbi navode sljedeća imena općina i naselja: *Gerovo*, *Trstje*, *Prezid*, *Čabar*, *Plešći*, *Brod*, *Turke*, *Kuželj*, *Podstenje*, *Skrad*, *Brod Moravice*, *Komorske Moravice*, *Završje*, *Divjaki*, *Vrbovsko*, *Hajdini*, *Ravnagora*, *Kosa*, *Mrkopalj*, *Sungeri*, *Starilaz*, *Delnice*, *Crnilug*, *Fužine*, *Lokve*, *Mrzlavodica*, *Grobnik*, *Crnk*, *Jelenje*, *Trsat*, *Sušak*, *Martinćica*, *Podvezica*, *Draga gornja i dolnja*, *Kostrena*, *Kostrena sv. Barbare* i *Kostrena sv. Lucije*, *Kraljevica*, *Bakarac*, *Turinovo selo*, *Dol*, *Smrika*, *Krasica*, *Kukuljanovo*, *Skrljevo*, *Praputnik*, *Hreljin*, *Zlobin*, *Novi*, *Zagon*, *Bribir*, *Grižane*, *Belgrad*, *Cirkvenica*, *sv. Jelena*, *sv. Jakov*, *Drevenik*, *Lič* i *Selce*.

Naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 16. srpnja 1888. broj 25 258. »Kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, nalazi odobriti zaključak županijske skupštine varaždinske od 24. svibnja 1888. br. XIII. te dozvoljava, da se dosadašnji naziv upravne obćine sudovaćke „Sudovec na gornjoj Reci“ promjeni u naziv „Gornja Reka (Sudovec)“.« (SZN br. 61: 623). Iste je godine, 7. studenoga, kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada Naredbom br. 20 441., dopustila »da se dosadašnji naziv upravne obćine Uskoke promjeni u naziv Stara Gradiška.« (SZN br. 79: 734).

Naredbom kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 3. kolovoza 1898. broj 46 066 »Dozvoljuje se, da se mjesto te porezna i upravna obćina Drenovac u kotaru Slatinskom ima za razliku od drugih ovopodručnih mjesta i obćina istoga naziva u buduće nazivati „Drenovac Slatinski“.« (SZN br. 45: 347).

Naredbom broj 5 634 od 20. studenoga 1898., ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Dragutin grof Khuen-Hedervary, odlučio je: »Pošto se mjesto Cirkvenica, istoimenog kotara, županije modruško-riećke, nazivlje po jednih Crkvenica, a po drugih Crikvenica, a po trećih Cirkvenica, obnalazim u svrhu, da se izbjegne tim raznim nazivom, i da se dotićno mjesto jednolićno nazivlje, odrediti, da se rećeno mjesto imade odsele nazivati samo „Cirkvenica“, i da se svi ondje nalazeći se uredi i oblasti imadu na svom uredovnom pečatu služititi tim nazivom.« (SZN br. 72: 483).

² Hrvatska je prema Hrvatsko-ugarskoj nagodbi dobila potpunu autonomiju u unutarnjim poslovima: upravi, pravosuđu, nastavi i bogoštovlju, dok su financije, poljodjelstvo, trgovina i zemaljska obrana ostali zajednićki.

Iste je godine odjel za unutarnje poslove kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade Naredbom br. 72 663 dopustio da se mjesta te porezne i upravne općine Selci, Ivanovci i Satnica u kotaru đakovačkom »imadu za razliku od drugih mjestah i obćinah istoga naziva, nazivati „Selci đakovački“, „Ivanovci đakovački“, „Satnica đakovačka“.« (SZN br. 73: 484).

Naredbom od 17. rujna 1900. kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove br. 48 671 »Dozvoljuje se, da se dosadašnji naziv sela „Osik“ u županiji ličko-krbavskoj te kotaru gospićkom nazove imenom „lički Osik“.« (SZN br. 85: 692).

Naredbom od 11. siječnja 1901. kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, br. 134. »Dozvoljuje se, da se dosadašnji naziv sela „Kula“ u županiji ličko-krbavskoj, kotaru Gospić, upravnoj obćini Osik, nazove imenom „Široka Kula“.« (SZN br. 16: 110).

Iste je godine, 2. veljače, donesena Naredba br. 90 213 ex 1900. koja glasi: »Dozvoljuje se, da se dosadašnji naziv mjesta „Prasice“ u županiji požeškoj, kotaru Daruvar, upravnoj obćini Uljanik, promieni u „Uljanik gornji“.« (SZN br. 26: 291).

Imena sela i upravne općine *Sesvete* u kotaru Đurđevac i *Novigrad* u kotaru Koprivnica, u županiji bjelovarsko-križevačkoj promijenjena su u *Sesvete Podravske* i *Novigrad Podravski* na temelju Naredbe br. 8 451 od 9. veljače 1901. Istom su naredbom *Cernik* u kotaru Sušak i *Severin* u kotaru Vrbovsko, u županiji modruško-riečkoj, preimenovani u *Cernik primorski* i *Severin na Kupi*, a mjesto *Sela*, u kotaru Klanjec, županiji varaždinskoj, preimenovano je u *Sela Zagorska*.

Naredbom kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, od 8. lipnja 1901. broj 37 300 dopušta se novo ime mjestu i upravnoj općini Šaptinovci u Klokočevcih na način da se »dosadašnji naziv mjesta „Klokočevci“ u županiji virovitičkoj, kotaru Našice, upravnoj obćini „Šaptinovci u Klokočevcih“, promieni u „Klokočevci-našički“ a prema tomu, da se promieni i naziv upravnoj obćini u: „Šaptinovci u Klokočevcih-našičkih“.« (SZN br. 51: 443).

Novo ime selu *Ljeskovac* u županiji ličko-krbavskoj, kotaru Otočac, upravnoj općini Vrhovine, dopušteno je 23. lipnja 1901., Naredbom br. 41 045, kojom se ime sela *Ljeskovac* mijenja u *Ljeskovac Plitvički*.

Naredbom kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 11. siječnja 1904. broj 96 888 ex 1903., dopušta se novo ime mjestu i upravnoj općini *Podlapača* u županiji ličko-krbavskoj, kotaru Udbina koje se mijenja u *Podlapac*.

Iste se godine, Naredbom od 7. srpnja, br. 50 234 »dozvoljuje naziv nove naseobine u poreznoj obćini Sedlarica, upravne obćine Pitomača, kotara Gjurjevačkoga, županije bjelovarsko-križevačke (...) po istoimenoj rudini, na kojoj se taj naseolak nalazi, imenom „Podaršanj“« (SZN br. 30: 305), a Naredbom istog datuma do-

puštena je promjena imena selu *Osiek*, upravne općine Vojakovac, kotara križevačkoga, županije bjelovarsko-križevačke, koji se mijenja u *Osiek-Vojakovački*.

Novonastalim selima u županiji bjelovarsko-križevačkoj, kotaru križevačkom, upravnoj općini Vrbovac, poreznoj općini Salnik, Naredbom br. 73 681 od 7. listopada 1905. dopuštaju se imena *Vinkovac* i *Šelovac*.

Imena naselja u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji normirana su 29. travnja 1907. *Zakonom o nazivlju obćina i prebivališta* kojim je određeno da svaka općina i prebivalište može imati samo jedno ime. Ime je određivala zemaljska vlada, odnosno odjel za unutarnje poslove koji je uredbom određivao službena imena naselja kad je trebalo imenovati novo naselje, kad je neko naselje imalo više imena ili ako su postojala naselja s istim imenima. Odjel je određivao i pravopis kojim je trebalo pisati ime naselja. Prije donošenja uredbe vlada je morala saslušati zastupništvo pojedinoga grada, općine ili županije i prihvatiti njihova stajališta ako su bila u suglasju s općim načelima zakona. Postupak imenovanja naselja kretao je od zaključka mjerodavnoga gradskog ili općinskog zastupništva, preko mjerodavne županijske skupštine do konačne odluke vlade. Statističkom je uredu u Zagrebu dodijeljena zadaća vođenja evidencije imena svih općina, naselja i promjena njihovih imena, a njemu je stručnu potporu davalo *Zemaljsko povjerenstvo za nazivlje obćina i prebivališta u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji*. Rad Povjerenstva, njegov ustroj i poslovnik definirani su posebnom naredbom od 26. lipnja iste godine u kojoj stoji da je Povjerenstvu, uz stručno podupiranje i nadziranje rada statističkog ureda, zadaća i predlagati odjelu za unutarnje poslove pravopis službenih imena naselja, način rješavanja slučajeva kad dva naselja imaju isto ime, imena novih naselja te načine učvršćivanja službenih imena u javnoj uporabi. Predsjednik Povjerenstva bio je ravnatelj statističkog ureda, a članove je imenovao ban, i to po tri predstavnika iz vladina odjela za unutarnje poslove, jednog iz odjela za bogoštovlje i nastavu, dva predstavnika statističkog ureda, dva predstavnika zemaljskog arhiva, dva člana akademije znanosti i umjetnosti, tri predstavnika *mu-droslovnog fakulteta i to historijske, geografske i filološke struke* i dva člana na prijedlog predsjednika zemaljskog povjerenstva za nazivlje *obćina* i prebivališta. Povjerenstvo je imalo i *izvršujući odbor* koji je odlučivao o predmetima imenovanja novih općina i u slučajevima kad su pojedina naselja imala ista imena.

Zakon iz 1907. odredio je kriterije imenovanja, proceduru i načela službene hrvatske ojkonomije na području teritorijalne i pravne nadležnosti. Cilj je zakonodavca bio administrativno urediti i odrediti sustav u kojem su se odražavali slojevi različitih socioloških, jezikoslovnih, političkih i inih utjecaja te ga nametnuti u javnoj uporabi, prosvjeti i izdavaštvu.³

³ Zakon je odredio uporabu službenih imena naselja i u knjigama te na zemljovidima. Posebno je u povijesnoj kartografiji bio očit pluralizam i jezična te pravopisna nedosljednost bilježenja imena naselja na području Hrvatske.

Najobuhvatnije normiranje imena naselja i općina na području tadašnje Hrvatske i Slavonije donijela je vlada 24. prosinca 1913., Naredbom br. 89 415, kojom je normirano više od 10 000 imena naseljenih mjesta i općina. Naredbom su određena 7 182 službena imena upravnih i poreznih općina i naselja Kraljevina Hrvatske i Slavonije, a 3 274 imena su promijenjena ili izbačena iz službene uporabe.

Županija	Službeno ime	Imena izvan službene uporabe	%
Lika – Krbava	1 041	468	44,95
Modruš – Rijeka	1 319	695	52,69
Zagreb	1 483	804	54,21
Varaždin	796	412	51,75
Bjelovar – Križevci	829	324	39,08
Požega	592	155	26,18
Virovitica	715	259	36,22
Srijem	407	157	38,57
UKUPNO	7 182	3 274	45,58

Iz navedenih podataka očituje se značaj Zakona iz 1907. i njegov utjecaj na kasnije službeno imenovanje naselja na hrvatskim područjima. Velik je broj imena izbačen iz službene uporabe, ukinute su imenoslovne inačice (npr. u Ogulinu su naselja *Čošani*, *Čupići*, *Gvozdenci*, *Ivoševići*, *Kelići*, *Kojići*, *Kosančić* i *Se-kulići* postali jedno naselje s imenom *Krakar* ili u Zagrebu su naselja *Pribić crkveni (gornji)*, *Kabur*, *Kostelac*, *Skok* i *Šiljevina* postali *Crkveni Pribić*), a velik je broj naselja dobio dvočlana imena s obzirom na kriterij da ne mogu dva naselja na jednome državnom području imati isto ime (npr. ime naselja *Kaniža* postojalo je u Lici, u Stubici, Ivancu i Slavonskom Brodu. U Gospiću je *Kaniža* postala *Gospićka Kaniža*, u Perušiću *Perušićka Kaniža*, u Stubici *Stubička Kaniža*, u Ivancu *Ivanečka Kaniža*, a ona u Slavonskom Brodu sačuvala je svoj izvorni lik i ostala samo *Kaniža*). Očito je da je imenoslovnih inačica i službenih intervencija bilo više u sjevernom, središnjem i zapadnom dijelu nego na istoku hrvatskog područja što može biti i posljedica utjecaja povijesnih, političkih i migracijskih čimbenika. Podatci govore i o broju naseljenih mjesta, a onomastička analiza službene hrvatske ojkonomije toga razdoblja svakako bi morala uključiti i demografske podatke te narodnosnu strukturu stanovnika na području tadašnje Kraljevine Hrvatske i Slavonije.⁴

⁴ Za potpun pregled utjecaja administrativnih određenja na hrvatsku ojkonomsku sliku tog razdoblja nedostaju podatci o području Istre i Dalmacije koje su imale drukčiji upravno-pravni status.

Na području Dalmacije u drugoj polovici XIX. st. trajale su borbe za ravnopravnost hrvatskoga jezika u javnoj uporabi koji je teško, tek 1883. postao službeni jezik u Saboru, a talijanski se jezik održao u uredima i sudovima sve do 1912. Imena naselja u Dalmaciji bila su dvojezična: hrvatska i talijanska. U dodatku *Glasnika dalmatinskog* od 8. listopada 1850., br. 81., objavljeno je *Oznanjenje* u kojemu je *Odbor (komisija) nastavljeni za uredjenje političkih upravljajućih Vlastih u Kraljevini Dalmatinskoj* objavio, na talijanskom i hrvatskom jeziku, odluku o administrativnom ustroju Dalmacije s popisom općina/naselja. Svako je hrvatsko naselje imalo i talijansko ime: *Zadar* je bio *Zara, Arbanasi > Borgo Ericco, Crno i Dračevica > Cerno e Malpaga, Bokanjac > Bocaganazzo, Otok > Punta bianca, Šibenik > Sebenico, Dolac > Borg odi mare, Krapanj > Crappano...*

Slično je bilo i u Istri u kojoj se zbog talijanske, ne samo jezične, dominacije tijekom 19. stoljeća smanjivao udio hrvatskog stanovništva, što zbog iseljavanja, a što zbog talijanizacije. Udio Hrvata 1846. u ukupnom broju stanovnika Istre iznosio je gotovo 60 %, a 1910. taj je postotak pao na 42 %, dok je udio Talijana s 26 % 1846. porastao 1910. na 36 % (Šetić 2005.).

2.2. Razdoblje od 1918. do 1941.

Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije, 1918., tek osnovana Država Slovenaca, Hrvata i Srba već se 1. prosinca iste godine ujedinila s Kraljevinom Srbijom u Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. To je razdoblje hrvatske povijesti u okviru zajedničke kraljevine obilježeno dominacijom jednog, srpskog naroda i njegove politike, političkim progonima Hrvata, gospodarskom neravnopravnošću, a administrativnim reformama Hrvatska je izgubila dio svojega povijesnog prostora. Poslije smrti Stjepana Radića uslijedila je 6. siječnja 1929. kraljeva diktatura, kraljevina je dobila novo ime: Kraljevina Jugoslavija, zabranjene su sve političke stranke, a Hrvatska se našla u iznimno teškoj situaciji. Zbog srpske dominacije i hegemonizma hrvatska je politika tražila put vlastite samostalnosti koja je dilom, nakon atentata u Marseilleu 1934., formalno bila naznačena osnutkom Banovine Hrvatske 1939.

Konac 19. i početak 20. stoljeća u povijesti hrvatskoga jezika označen je također nastojanjem promicatelja srpskih jezičnih interesa za jezičnim unionizmom koji je negirao jezične, a osobito dijalektne osobitosti hrvatskoga jezika. U okviru nastojanja za stvaranjem državnog jezika, ozakonjenog Ustavom iz 1921. i Ustavom iz 1931. kojima je institucionalizirana dominacija srpskog jezika i ćirilicnog pisma u javnoj upravi, vojsci i školstvu, negirane su nacionalne osobitosti i samobitnosti Makedonaca, Crnogoraca i bosanskih muslimana, kao i neslavenskih skupina: Nijemca, Mađara i Albanaca (Samardžija 2007.). Kad je o Hrvatskoj riječ, bilo je to razdoblje kompromisa na hrvatsku štetu pa su se u tom duhu i vlastita imena prilagođavala normi standardnog jezika. U tom su razdoblju kajkavski li-

kovi imena *Karlovec* i *Sisek* promijenjeni u *Karlovac* i *Sisak*, Beograd je trebao promijeniti ime u Biograd, a hrvatski Biograd dobio je dodatnu označnicu n/m tj. na moru kako se nepotrebno piše i danas. *Osijek* je trebao postati *Osik*, *Rijeka* > *Reka*, *Delnice* > *Dionice*. Ta se imenoslovna standardologija razbila o hrid zaštite srpskih jezičnih osobitosti, osobito kod Beograda. No, tragovi tih jezično-političkih eksperimenata zadržali su se u hrvatskome toponimskom korpusu do danas.

Početak zajedničke države sa Srbima i Slovincima u legislativnom smislu obilježile su norme koje su definirale administrativni ustroj Kraljevine, a koje su tretirale i imena naselja.

Naredbom povjerenika Narodnog vijeća za unutarnje poslove od 20. prosinca 1918. br. 73 750, ukinute su odredbe naredbe kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 18. ožujka 1915. broj 12 564, o promjeni imena poreznih općina i naselja *Srpska Kapela* i *Srpsko Selište* u *Donja Kapela* i *Moslavačko Selište* i vraćena na snagu odredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 24. prosinca 1913. broj 89 415 kojom su navedenim naseljima određena imena *Srpska Kapela* i *Srpsko Selište*.

Naredbom povjerenstva za unutarnje poslove kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade od 3. srpnja 1919. broj 29 613 promijenjena je naredba kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 24. prosinca 1913., broj 89 415, na način da se ime upravne i porezne općine te naselja *Komorske Moravice* u upravnom kotaru Vrbovsko promijeni u *Srpske Moravice*.

Pokrajinski namjesnik Demetrović objavio je 1920. Naredbu kr. hrv.-slav. zemaljske vlade, povjereništva za unutarnje poslove kojom je, temeljem molbe zastupništva općine Puntar, određena promjena imena mjesta i upravne općine *Puntar* na otoku Krku u *Aleksandrovo*.

Velika intervencija u službena imena naselja na hrvatskom području dogodila se 24. ožujka 1924. Naredbom broj 3 740 kojom su imenovana nova naselja, njih 83, a promijenjena su imena 18 naselja.

U Gospiću je *Olanak* postao *Alanak*, u Otočcu je *Vlaško Polje* postalo *Srpsko Polje*, u Senju *Miškulinske Staze* postale su *Miškulinski Zagon*, *Dundović-kuki* postali su *Dundović-potkuki*, *Gornja Stinica* postala je *Kelnove Zidine*, *Donja Stinica* postala je *Stinica*, a *Šegote* su postale *Stiničke Staze*. U Slunju je *Korana* postala *Drežnička Korana*, a tadašnja *Drežnička Korana* postala je *Smoljanačka Korana*. U Vojnici je *Vukmanski Cerovac* postao *Tušilovički Cerovac*. U Jastrebarskom je *Prekrižje* postalo *Plešivičko Prekrižje*, a u Zagrebu je *Stenjevački Jarek* postao *Podsusedski Jarek*. U Kutini je *Ilovsko Brdo* postalo *Ilovsko Novo Brdo*. U Daruvaru je *Dežanovački Sokolovac* postao *Daruvarski Sokolovac*, a u Pakracu je *Khuenovo* postalo *Ploštine*. U Našicama je *Našički Vladimirovac* postao *Valenovac*, a u Slatini je *Čeralijski Gaj* postao *Šuma Gaj*. U Iloku je *Banoštor* postao *Banoštar*.

Svoju službenu samostalnost izgubilo je 79 naselja koja su pridružena drugim naseljima čija su imena postala službena i za pridružena naselja. Zbog nenaseljenosti 145 naselja njihova su imena ovom odlukom izbrisana iz *matice nazivlja općina i prebivališta*.

Uredbom broj 59473 od 2. siječnja 1930. promijenjeno je ime selu *Jabuka* u općini triljskoj, Srezu sinjskom, u *Jabuka na Cetini*.

Tako je ministar unutarnjih poslova donio odluku o promjeni imena naselja *Čitluk* koja glasi: »Ministar unutrašnjih poslova rešenjem od 20. februara 1935. god. III br. 5 811, na osnovu čl. 1 Zakona o imenima mesta i ulica i obeležavanju kuća brojevima od 18 februara 1930 god., odlučio je, da se dosadanje ime sela „Čitluk“ u Opštini gospićkoj, Sreza gospićkog, Savske banovine, promeni u „Lički Čitluk“.« (SZN br. 91: 185).

»Ministar unutrašnjih poslova rešenjem svojim od 11 februara 1935 godine III br 4.177, na osnovu čl. 1 Zakona o imenima mesta i ulica i obeležavanju kuća brojevima od 18 februara 1930 god., odlučio je, da se dosadanje ime naselja „Gabrielin Dvor“ u Opštini đurđenovačkoj, Sreza našičkog, Savske banovine, promeni u „Našički Golubovac“.« (SZN br. 107: 281).

Uredbom br. 169, na temelju *Zakona o opštinama*, ministar unutarnjih poslova 8. svibnja 1935. donio je odluku o promjeni imena općine *Mašić* u Srezu Nova Gradiška, Savske banovine u *Opština Medari*.

Rješenjem ministra unutarnjih poslova od 19. srpnja 1935. III br. 26 820 promijenjeno je ime sela *Brestovac* u Srezu daruvarskom, općini brestovačkoj, u *Daruvarski Brestovac*.

Iste je godine, 10. rujna, rješenjem ministra III br. 34 363 promijenjeno ime selu *Kobaš* u Srezu slavonsko-brodskom u *Slavonski Kobaš*.

Ministar unutarnjih poslova rješenjem od 25. siječnja 1936. br. 2 177, promijenio je ime selu *Novo selo* u Srezu vinkovačkom u *Vinkovačko novo selo*.

Selu *Poljana* u općini poljanskoj, Srezu pakračkom, ministar unutarnjih poslova 23. studenoga 1936., rješenjem III br. 40 715, promijenio je ime u *Pakračka Poljana*, a rješenjem od 8. prosinca iste godine, br. III 41 827, promijenio je ime naselju *Kravlje* u općini klokočevačkoj, Sreza našičkog, u *Njegoševac*. Selu *Bare*, općine obradovačke u Srezu našičkom, promijenio je ministar rješenjem III br. 40 714 od 23. studenoga 1936. ime u *Bare Slavonske*.

Ministar unutarnjih poslova rješenjem od 31. srpnja 1937. III br. 22 909 promijenio je ime selu *Rudolfovac* u Općini podgoračkoj, Sreza našičkog, u *Bela Loza*.

Uz navedene primjere preimenovanja u ovom je razdoblju bila vrlo živa tendencija nacionaliziranja imena naseljenih mjesta što je značilo mijenjanje imena mjestima koja su nosila mađarsko ili njemačko jezično obilježje. Ta je kampanja

rezultirala i promjenom imena nekoliko naselja u Hrvatskoj. »Što se sela tiče, promjena imena je zahtijevana npr. od *Erdevika* (u *Andrijaševce*) i *Sota* (u *Rašković*) u Srijemu te *Bačkog Monoštora*; *Gjulavas* (*Đulavas*) je preimenovana u *Miokovićevo*, *Jurfala* je postala *Gjurjgevo* (*Đurđevo*) *Polje*, *Gezin Dvorac Kapela Dvorac*. Od naziva gradova kampanjom su bili zahvaćeni (...) Karlovac, Daruvar, Vukovar i Ilok.« (Samardžija 2007: 384). *Karlovac* je trebao promijeniti ime u *Zrinjski Grad*, *Daruvar* je trebao postati *Podborje*, *Ilok Pragovo*, a *Vukovar* je trebao postati *Vukovo*. U tom su se smislu najčešće razilazila i suprotstavljala mišljenja i stajališta lokalnog stanovništva, općinskih predstavništava i institucija državne vlasti koja je pokušala takve odluke nametnuti. Jedino je općinsko predstavništvo Vukovara prihvatilo odluku o promjeni imena svoga grada.

To je nastojanje trajalo do sredine tridesetih godina 20. st., a njegovu je prestantku, uz povijesne okolnosti, pridonijela i Akademija koja je 1936. objavila mišljenje o promjenama imena naselja »koje je stilizirao Stjepan Ivšić« (Samardžija 2007: 386) ističući svoje protivljenje nastojanju da se *tuđa* mjesna imena preimenuju u *naša* argumentirajući svoje stajalište primjerima drugih i većih naroda i pozivajući se na načelo da su imena mjesta dragocjeni povijesni spomenici te da ih ne treba dirati.

Stanje u Istri i Dalmaciji pod talijanskom upravom

Ulaskom u Kraljevinu SHS Hrvatska je pretrpjela znatne teritorijalne gubitke. Iako joj je tada vraćeno Međimurje, dio Dalmacije, južni dio Banata, Bačke i Baranje, temeljem Rapalskih ugovora iz 1920. Hrvatska je ostala bez Istre s otocima, Rijeke, Zadra te otoka Lastova i Palagruže na jugu koji su pripali Italiji. Područja koja su tada bila pod talijanskom upravom⁵ bila su izložena, na temelju osmišljene državne politike, sustavnom potiskivanju i iskorjenjivanju hrvatskoga nacionalnog identiteta. Iako su na početku vladavine hrvatskim područjima talijanske vlasti domicilnim Hrvatima obećavale veće slobode i bolje ukupno stanje nego u Austro-Ugarskoj Monarhiji koja je dopuštala različitost jezičnog pristupa u javnoj upravi, školstvu i službenoj toponimiji, dogodilo se upravo suprotno. »Na jednom sektoru svoje političke djelatnosti Italija je ostala nesumnjivo bez premca: to je njezina manija, kojom se bacila na nasilno mijenjanje prezimena svih svojih slavenskih podanika i na sistematičnost, kojom je i prije i za vrijeme Drugog svjetskog rata, mijenjala stara mjesna slavenska imena svakog i najzabitijeg geografskog mjesta, na koje je stupila.« (Mezulić – Jelić 2005: 20). Već od prvih dana na anektiranim jadranskim područjima započela je represija prema hrvatskom jeziku i prosvjetnim i kulturnim institucijama koja je kulminirala 1923. zabranom

⁵ Zadar je s Lastovom i Palagružom postao provincija, a Pula s ostatkom Istre i otocima te Rijeka s kvarnerskim otocima bile su dio Julijske Krajine.

uporabe slavenskih jezika u javnim uredima, pa čak i u razgovoru, kao i zatvaranjem preživjelih hrvatskih, slovenskih i njemačkih pučkih škola. Izvori takvih nastojanja bili su u stajalištu da je riječ o povijesnim talijanskim područjima koja su bila podvrgnuta barbarizaciji koju promjenama imena naselja, osobnih imena i prezimena, nametanjem talijanskog kao službenog jezika, treba poništiti. Ideje i različita nastojanja za promjenom imena naseljenih mjesta na anektiranom području počela su i prije aneksije. U tom je višegodišnjem nastojanju stvoren *toponomastički nered* različitih imena pa je 20. siječnja 1921. donesen kraljevski dekret »s izričitom svrhom nalaganja „službenoga načina čitanja naziva općina i mjesta uključenih u anektirana područja“.« (Parovel 1993: 23). Na temelju dekreta osnovano je povjerenstvo koje je utvrdilo Službeno nazivlje općina i drugih lokaliteta na anektiranim područjima. To je *nazivlje* postalo službeno dekretom broj 800 od 28. ožujka 1923. kojim su promijenjena imena svih naselja u Julijskoj Krajini⁶ (*Mošćenička Draga* postala je *Val Santamarina*, *Rabac* je postao *Porto Albona*, *Labinci Santa Domenica di Visinada...*)⁷. U popisu je više od 700 imena naseljenih mjesta samo u Julijskoj Krajini⁸.

Kraljevska banska uprava Primorske banovine donijela je 1. svibnja 1938. *Odluku o Upravnom, sudskom i crkvenom razdjeljenju i imenik prebivališta Primorske banovine* u kojem su za područje općina Benkovac, Kistanje, Novigrad, Obrovac, Biograd, Stankovci, Nin, Zemunik, Bol, Nezerišće, Postire, Pučišće, Selca, Supetar, Sutivan, Imotski, Drniš, Knin, Promina, Božava, Preko, Silba, Veli Iž, Sinj, Skradin i Tijesno (Tisno) popisana imena naseljenih mjesta, broj stanovnika, župe i škole na hrvatskom jeziku, bez talijanske inačice.

2.3. Razdoblje od 1941. do 1945.

Napadom njemačke vojske na Kraljevinu Jugoslaviju 6. travnja 1941. počeo je brzi raspad te države zasnovane na suprotnostima i velikosrpskoj monarhističkoj diktaturi. Zbog ratnih okolnosti ustaški je režim svrstavanjem u osovinsko okriplje morao pristati na koncesije talijanskim i njemačkim političkim i teritorijalnim ambicijama i na taj se način odreći dijela suvereniteta na vlastitom području te pristati na fašističke i nacionalsocijalističke ciljeve i metode kako bi sačuvao državotvornost u obliku i mogućnostima zadanih okolnosti. Osim zbog ustupaka njemačkim i talijanskim interesima suverenost vlasti na području NDH ustaškom

⁶ Na temelju dekreta br. 800 objavljen je 1924. u Trstu kod Treves-Zanichellija Spisak općina i mjesta po općinama Julijske Krajine, prema novim upravnim i sudbenim razdiobama; s kazalom službenih imena određenih Kraljevskim dekretom. U popisu su imena popisana abecednim redom, a donesena su službeno propisana imena naselja i *inojezični izrazi*.

⁷ Godine 1923. donesen je Dekret o krsnim imenima.

⁸ Područje tadašnje Julijske Krajine danas se nalazi u tri države: Italiji (Tršćanska i Gorička pokrajina), Sloveniji, (primorski dio Slovenije) i Hrvatskoj (Istarska županija i dio Primorsko-goranske županije).

je režimu oduzela i partizanska vojska koja je nadzirala znatan dio hrvatskog teritorija. Rasni zakoni, odnos prema Židovima, Srbima i Romima, logori, unutarnji sukobi i podijeljenost, ovisnost o osovinskim silama obilježili su vrijeme postojanja Nezavisne Države Hrvatske trajnom stigmom vladanja utemeljenog na brutalnosti, isključivosti, represiji i ratnom zločinu. No, u tom je tragičnome hrvatskom razdoblju, u kojemu ne treba uvijek poistovjeđivati režim i državu, živjela i međusobno se suprotstavljala i borila politički i ideološki različita Hrvatska. Od samog početka Drugoga svjetskog rata na hrvatskom je prostoru nastao i prvi u Europi organizirani ustanak protiv sila osovine koji je vođen komunističkom partijom kontrolirao dio hrvatskog teritorija, a od 1943. organizirao autonomni sustav vlasti.

I u tom su se razdoblju vlasti bavile pitanjem imena naselja⁹.

Rješenjem ministra unutarnjih poslova od 18. lipnja 1941. br. 7 454 M.U.P.1941. promijenjeno je ime sela *Jelačićevo*, kotara Đurđevac u *Ferdinandovac*. Ujedno su promijenjena imena sljedećim naseljima: *Jelačićevih Konaka* postali su *Ferdinandovi Konaki*, *Jelačićev Brod*, postao je *Ferdinandov Brod*, *Jelačićev Laz* > *Ferdinandov Laz*, *Jelačićeva Blata* > *Ferdinandova Blata* *Jelačićeva Kranjica* > *Ferdinandova Kranjica* i *Jelačićevo Hrastje* > *Ferdinandovo Hrastje*.

⁹ Odluke vlasti NDH odnosile su se i na područje današnje Bosne i Hercegovine i Republike Srbije (Vojvodina), pa su u tom smislu donošene i odluke o promjeni imena naseljenih mjesta:

Zakonskom je odredbom br. CIII-519-Z.p.-1941. poglavnik Ante Pavelić odlučio o promjeni imena grada *Srijemske Mitrovice* koja se od tada zvala *Hrvatska Mitrovica*.

Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo je 19. kolovoza 1941. Naredbu br. 28 230 M.U.P.1941. kojom je promijenilo imena upravne općine *Vojvoda Putnik* i ime sjedišta ove općine, sela *Putnikovo Brdo* u kotaru Doboj, velike župe Usora i Soli u Tuzli u općinu *Eugen Kvaternik* i selo *Kvaternikovo brdo*.

Isto je ministarstvo Naredbom br. 35 260-M-U-P-41. 18. rujna 1941. promijenilo imena nekih naselja u kotaru Gradačac, Derventa, Doboj i Sarajevo kojom se u kotaru Gradačac, velike župe Posavje u Brodu, mijenjaju imena naselja *Zelinja Srbska* u *Zelina Srednja*, *Ledenice Katoličke* u *Ledenice Gornje* i *Ledenice Turske* u *Ledenice Dolnje*. Imena sela *Kalenderovci Srbski*, upravne općine Derventa selo, kotara Derventa, velike župe Posavje na Brodu, promijenjeno je u *Kalenderovci Gornji*, a *Kalenderovci Turski* preimenovani su u *Kalenderovce Dolnje*. Ime sela *Grabska Turska* upravne općine Stanić Rijeka, kotara Doboj, velike župe Usora i Soli u Tuzli, promijenjeno je u *Grabska Gornja*. U istom kotaru, upravnoj općini i velikoj župi, selo *Grabska Srbska* postala je *Grabska Dolnja*, *Suho Polje Tursko* postalo je *Suho Polje Gornje*, a *Suho Polje Srbsko* > *Suho Polje Dolnje*. Ime zaselka *Raskršće*, sela Blažuj, upravne općine Ilidža kotara Sarajevo, velike župe Vrhbosna u Sarajevu, postalo je *Križanje*.

Naredbom Ministarstva unutarnjih poslova br. 29 736-H-U-P-1941. od 18. rujna 1941. promijenjeno je ime selu *Petrovo Polje*, kotara Bijeljina, Velike župe Posavje na Brodu u *Schönborn*.

Bosanski Aleksandrovac u kotaru Banja Luka, Zakonskom je odredbom broj CCCLXXXV-1918-Z-1941. u okviru osnivanja upravne općine Adolfstal, u kotaru Banja Luka, dobio novo ime – *Adolfstal*.

Naredbom Ministarstva unutarnjih poslova br. 48 750-II-B-1941. od 11. studenoga 1941. promijenjeno je ime mjesta, upravne općine i kotara *Mrkonjić-grad* u *Varcar-Vakuf*.

Ime mjesta *Srbske Moravice* u kotaru Vrbovsko Naredbom br. 22.329 M-U-P-1941. od 15. srpnja 1941. promijenjeno je u *Hrvatske Moravice*.

Ministarstvo unutarnjih poslova Naredbom br. 33 374-M-U-P-41. promijenilo je imena nekih mjesta na području velike župe Baranja u Osijeku. Ime sela *Gradinsko Karadjordjevo*, upravne općine Gradina, kotara Virovitica, promijenjeno je u *Tomislavovac*. Ime sela *Novo Obilićevo*, upravne općine Cabuna, kotara Virovitica, promijenjeno je u *Zvonimirovac*, a ime sela *Njegoševac*, upravne općine Klokočevci, kotara Našice, promijenjeno je u *Našički Antunovac*.

Od 30. rujna 1941. potječe Naredba istog ministarstva br. 34 959-M-U-P-41. kojom se mijenja ime mjesta i upravne općine *Hrastovac*, kotara Daruvar, u *Eichendorf*.

Ime selu *Srpsko Selište*, upravne općine i kotara Kutina, promijenjeno je 26. svibnja 1941. Naredbom br. 4 334-M-U-P-1941. u *Moslavačko Selište*.

Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo je 4. listopada 1941. Naredbu br. 42 014-M.U.P.1941 o promjeni imena sela i katastarske općine *Srpsko Polje*, upravne općine Brlog, kotara Otočac, Velike župe Lika i Gacka u Gospiću, u *Hrvatsko Polje*, a ime sela i katastarske općine *Srpska Kapela* upravne općine Farkaševac, kotara Bjelovar, Velike župe Bilo-gora u Bjelovaru, u *Hrvatska Kapela*.

Naredbom istog ministarstva od 16. listopada 1941. br. 37 806-II-B-1941. promijenjeno je ime mjestu i upravnoj općini *Vinkovačko Novo Selo*, u kotaru Vinkovci, u *Neudorf*.

Ime selu *Carev Lazarevac* upravne općine Severin, kotara Bjelovar, promijenjeno je Naredbom br. 44 769-II-B-1941. 21. listopada 1941. u *Kašljavac*.

Zakonskom odredbom br. CDXV-2030-Z-1941. od 19. studenoga 1941. promijenjeno je ime grada *Slavonska Požega* u *Požega*.

Ime sela *Trošmarija* u upravnoj općini Gornje Dubrave, kotara Ogulin, promijenjeno je Naredbom Ministarstva unutarnjih poslova br. 23 967-II-B-1941. od 13. prosinca 1941. u *Otok na Dobri*, a ime sela *Otok na Dobri* u upravnoj općini Bosiljevo, kotara Vrbovsko, promijenjeno je u *Bosiljevski Otok*.

Ministarstvo unutarnjih poslova Naredbom od 15. travnja 1942. br. 4 395-II-B-1942 promijenilo je ime mjestu *Kamenica* u kotaru Hrvatski Karlovci u *Kamenica na Dunavu*, a Naredbom br. 9 673-II-B-1942 selu *Babić Brdo* u upravnoj općini Velika Pisanica, kotar Bjelovar, u *Nova Pisanica*. Ime zaselka sela Debali, zvanog *Marići*, u upravnoj općini Predavac, kotar Bjelovar, u *Nova Vitaljina*. Ime sela *Srpski Blagaj*, u upravnoj općini Veljun, kotar Slunj, promijenjeno je u *Korana*.

Naredbom br. 15 637-II-B-1942. od 18. rujna 1942. Ministarstvo unutarnjih poslova promijenilo je više imena mjesta u kotarima Donji Miholjac, Podravska Slatina i Virovitica. Tako je ime sela *Suhomlački Milanovac* u upravnoj općini Crnac, kotar Donji Miholjac, postalo *Suhomlački Antunovac*, selo *Mikleuški Aleksandrovac* u upravnoj općini Nova Bukovica, kotar Podravska Slatina, postalo je

Orebovac. Selo *Mikleuški Petrovac* u općini Nova Bukovica, kotar Podravska Slatina, postalo je *Florianovac*, a *Žiroslavje* u upravnoj općini Cabuna, kotar Virovitica, postalo je *Kvaternikovo*. Ime sela *Gradinska Mitrovica* u upravnoj općini Gradina, kotar Virovitica, promijenjeno je u *Gradinski Sveti Ilija*. Ime *Hadžičevo* u upravnoj općini Gradina, kotar Virovitica, postalo je *Pavelić-selo*. Selo *Podravski Majkovac* u istoj općini postalo je *Podravski Javorovac*, a selo *Podravski Sokolovac* promijenilo je ime u *Velimir*. Selo *Dijelka* u upravnoj općini Lukač, kotar Virovitica, postalo je *Tavelić-selo*. Selo *Rit* u istoj općini postalo je *Virovitički Sveti Ivan*. Selo *Novi Bogdanovac* u upravnoj općini Špišić-Bukovica postalo je *Antunovo*.

Hrvatska područja pod talijanskom okupacijom

Slijedom svojih prijeratnih nastojanja talijanska je fašistička vlast hrvatskim okupiranim područjima nastojala oduzeti hrvatski identitet pa je odmah 1941. npr. u Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru prefektu Riječke pokrajine Temistoklu Testi generalni tajnik za civilne poslove Eduarno Susmel poslao izvješće u kojem ističe: »*Ovo je tajništvo zaključilo, da za sva ta mjesta (općine, sela, zaseoke) bez odlaganja prihvati talijanske nazive, koji su kroz vjekove bili talijanski, a koje je dvadesetogodišnja jugoslavenska vladavina pretvorila u nazive strane*¹⁰. *To se u prvom redu tiče kvarnerskog otočja, naročito Krka i Raba. Već je predviđeno da se za sve ove krajeve uspostave vjekovna talijanska imena i da se na ulazima u svako naselje postave ploče s nekadašnjim nazivom mjesta. Iza toga će se pristupiti davanju talijanskih imena općinama, selima i naseljima dublje u kopno (della teraferma), počevši od Sušaka i šireći se potom, korak po korak, prema unutrašnjosti, sve dotle dok ne stigne do granica nove pokrajine prema Hrvatskoj i Ljubljanskoj provinciji.*« (Mezulić-Jurić 2005: 27). Na temelju ovog izvješća prefekt Testa izdao je okružnicu 30. prosinca 1941. kojom je, zbog navodne nesređenosti kućnih brojeva, promijenio, uz asistenciju općinskih načelnika, dekretom od 19. travnja 1942. imena 849 naselja:

Brnčići su postali *Berneci*, *Crni Lug* > *Bosconero*, *Jelenje* > *Cervi*, *Sušak* > *Sussa*, *Glavani* > *Testani*, *Čabar* > *Concanera*...

Preimenovanje se odvijalo vodeći se načelima vraćanja talijanskog imena ako je prije postojalo (*Punat* su Talijani zvali *Ponte*), fonetskim adaptiranjem (*Sušak* > *Sussa*), prevođenjem (*Jelenje* > *Cervi*) i stvaranjem novih imena (*Trinajstići*, pored *Kastava*, postalo je *Sassari*, prema odredbi brigade *Sassari* koji se ondje nalazio)¹¹.

¹⁰ Promjene imena naselja na spomenutom području opisane su u prethodnom poglavlju, a one nikako nisu rečenog tipa, u tom je razdoblju mijenjano npr. ime *Moravicama* i *Puntu*.

¹¹ Uz mijenjanje imena naseljenih mjesta još je drastičnije bilo mijenjanje prezimena u Istri i

U tom je razdoblju na zadarskom području također uslijedila promjena imena naseljenih mjesta pa je primjerice *Smilčić* postao *Timeto*, *Crno* > *Val Nera*, *Babin-dub* > *Madonna della Rovere*...

2.4. Razdoblje od 1945. do 1960.

Konac Drugoga svjetskog rata donio je Hrvatskoj korjenite promjene. »Većina suvremenika nazivala je političke, sustavne, zapravo strukturne promjene 1945. godine preokretom, neki prevratom, obratom, a pobjednici, hrvatski i drugi komunisti postupno su uveli izraz "oslobođenje". Doista, ako se uzme u obzir pobjeda nad fašističkim silama Osovine, nad kvislinškim režimima koje su one uspostavile i nadzirale, onda je to oblik oslobođenja. Međutim, ako se uzme u obzir da je od 1944. do konca 1946., a i kasnije više stotina tisuća građana oslobođeno od života, od zavičaja i domovine, od položaja, časti, imanja, od slobodnog građanskog života i završilo u zatvorima i opet u logorima, onda se može govoriti o oslobođenju i *oslobođenju*.« (Pavličević 2000: 464). Ustroj nove Jugoslavije na federalnom principu i razgraničenje među republikama išao je ponovno na štetu Hrvatske koja je izgubila Boku kotorsku, Neum je pripao Bosni i Hercegovini, čime je Hrvatska presječena na dva dijela, a na istoku je čitav istočni Srijem od Šida do Zemuna pripao Vojvodini, a Hrvatska je izgubila i zaleđe Bihaća s hrvatskim selima oko Zavalja. »Već su tijekom rata i svoje zamišljene revolucije komunisti najavili da će NOP umjesto nacionalnih, građanskih, kršćanskih vrlina i vrijednosti isticati klasna, nadnacionalna, internacionalna, ateistička načela. Umjesto tradicije isticanja hrvatskih narodnih knezova i kraljeva, kulta Zrinskih i Frankopana, bana Jelačića i dr. čijim su se imenima kitila brojna hrvatska društva i ustanove, pjevale pjesme, prve brigade nose nazive klasnih buntovnika Matije Gupca, Matije Ivanića, te prvih žrtava koje su pale u NOP-u, npr. Mihovila Pavleka Miškine (pogubljen u Jasenovcu), M. Oreškovića, kasnije I. G. Kovačića (ubijeni od četnika), Rade Končara i Vladimira Gortana (ubijeni od Talijana). Učinjene su i iznimke kad su nekim jedinicama NOP-a dali imena „Braće Radića“ ili npr. zagrebačkog korpusa, ali samo privremeno i u službi promidžbe (tj. da se pridobiju članovi HSS-a i Zagrepčani – Hrvati). Kad su došli do vlasti, komunisti su u prvim poratnim godinama sustavno zatvarali sve nacionalne ustanove, raspuštali udruge i društva, zabranjivali njihov rad i plijenili im imovinu. Skidali su spomen-ploče, rušili spomenike, npr. Jelačiću u Zagrebu, N. Tomasseu u Šibeniku i dr. U načelu su se brisala sva društva i njihova imena koja su nosila nacionalni naziv-hrvatski (...) Vraćeni su i stari, u prvoj Jugoslaviji nametnuti nazivi mjesta i gradova, npr. Moravice su kao i Kapela opet postale Srpske, kao i razna Selišta, Polja i dr. Međutim Pravoslavno je Selište postalo Srpsko (kraj Kutine), ali je ono Hrvatsko po-

Dalmaciji. U razmatranom je razdoblju dekretima promijenjeno prezime 115 000 stanovnika Istre, a samo u Zadru je 4 000 stanovnika dobilo novo, talijansko prezime.

stalo samo Katoličko (!) u Brodu, Požegi, Šamcu i dr. vraćeni su također nametnuti dezintegrativni regijski nazivi „Slavonski“, ali su Dubica i npr. Kostajnica umjesto „Hrvatske“ ostale samo Dubica i Kostajnica.« (Pavličević 2000: 477).

U Narodnim je novinama 15. listopada 1945. objavljena *Odluka o promjeni naziva Korenica* u *Titova Korenica* koja glasi: »Narod koreničkog kotara u više navrata jasno je izrazio svoju volju da se mjesto Korenica prozove „Titova Korenica“, pa je narod tako već i zove, htijući time dati vidnog znaka svoje ljubavi i zahvalnosti velikom vođi oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije. S obzirom na prednje, a na osnovu jasno izražene volje naroda

ODLUČUJEM da se mjesto Korenica istoimenog kotara, Okruga ličkog prozove „Titova Korenica“. Ministarstvo unutrašnjih poslova, broj: 7578-1945, Zagreb, dne 5. listopada 1945. Ministar: V. Krstulović« (NN br. 44: 1).

Rješenjem Ministarstva unutarnjih poslova Narodne Republike Hrvatske od 11. srpnja 1946. broj 25 275 promijenjeno je ime sela *Adolfovac*, kotara Osijek, u *Višnjevac*.

Prezidijum Sabora Narodne Republike Hrvatske donio je 14. travnja 1952. Ukaz o promjeni imena mjesta Pišać i Mrtovlasi. Ime mjesta *Pišać* u kotaru Udbina promijenjeno je u *Krbava*, a ime mjesta *Mrtovlasi* u kotaru Slavenska Požeगा u *Markovac Požeški*.

Zakon o imenima naseljenih mjesta, ulica i trgova i o obilježavanju kuća brojevima koji je Prezidijum Sabora NR Hrvatske donio 15. travnja 1952. odredio je da svako naseljeno mjesto mora imati svoje određeno ime. O imenima novih naselja kao i o promjeni imena naseljenih mjesta odlučivao je Prezidijum Sabora NR Hrvatske, a o imenima ulica i trgova na svom području odlučivali su narodni odbori gradova i općina.

Na temelju člana 1. Zakona o imenima naseljenih mjesta, ulica i trgova i o obilježavanju kuća brojevima, a po prijedlogu Narodnog odbora Općine Kardeljevo u skladu s Preporukom Narodne Skupštine FNRJ o davanju imena mjestima, ulicama, privrednim organizacijama, ustanovama i društvenim organizacijama, Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske donijelo je 6. ožujka 1954. Odluku br. 3 343-1 954 o promjeni imena mjesta i općine *Kardeljevo*, u kotaru Metković, u *Ploče* čime je ukinut Ukaz o promjeni naziva mjesta Ploče i Mjesnoga narodnog odbora Ploče u Kardeljevo iz 1950. Odluka iz 1954. formalno je ukinuta 1956. Uredbom o utvrđivanju propisa republičkih organa uprave koji su prestali važiti (NN 12/56), no stvarno je i dalje ostala na snazi.¹²

¹² Ploče najzornije svjedoče politički utjecaj na ime naselja. Prvotno naselje **Ploča** u Kraljevini Jugoslaviji dobilo je ime po kralju Aleksandru Karađorđeviću i postalo **Aleksandrovo**. Za vrijeme talijanske okupacije tijekom Drugoga svjetskog rata postalo je **Porto Tolero** (luka za prekrcaj). Od 1945. zvalo se **Ploča**, od 1950. do 1954. **Kardeljevo**, od 1954. do 1980. Ploče, od 1980. do 1990. ponovno Kardeljevo i od 1990. **Ploče**.

Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske 30. srpnja 1954. donijelo je Odluku br. 11 501-1 954 kojom je promijenilo imena naseljenih mjesta i općina kotaru Križevci. Tom je odlukom u općini Glogovnica promijenjeno ime mjesta *Sveta Helena* u *Helena*, u gradskoj općini Križevci ime mjesta *Ravenski Prikraj* promijenjeno je u *Križevački Prikraj*, mjesto *Sveti Martin* postalo je *Martinec*, a *Vojakovački Lemeš* postao je *Križevački Lemeš*. U općini Sveti Ivan Žabno ime mjesta *Sveti Ivan Žabno* promijenjeno je u *Žabno*, a u općini Sveti Petar Čvrstec ime mjesta *Sveti Ivan Čvrstec* promijenjeno je u *Čvrstec*. U općini Sveti Petar Orehovec istoimeno je naselje dobilo ime *Orehovec*. Sukladno imenima naselja promijenjena su i imena općina.

Izvršno vijeće Sabora Odlukom broj 5 921-1 955 od 8. srpnja 1955. promijenilo je imena naseljenih mjesta u kotaru Labin, Delnice, Senj, Rijeka i Crikvenica.

Tako je u kotaru Labin mjesto *Sveti Lovreč* postao *Diminići*, *Sveta Marina* je postala *Prkušnica*, *Sveti Bartol* postao je *Vicani*, *Sveta Nedjelja* je postala *Nedešćina*, *Sveti Martin* postao je *Martinski*, a *Dubrova* je dobila novo ime *Snašići*. U delničkom kotaru mjesto *Svetogorski Kraljev Vrh* postao je *Vrh Tršćanski*, a u senjskom je kotaru mjesto *Sveti Juraj* dobilo ime *Jurjevo*. U kotaru Rijeka mjesto *Kostrena Sveta Barbara* i *Kostrena Sveta Lucija* dobile su zajedničko ime *Kostrena*. U crikveničkom kotaru mjesto *Sveta Jelena* izbrisano je iz evidencije naseljenih mjesta jer čini cjelinu s mjestom Crikvenica.

Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, koji je preuzeo nadležnost nad imenovanjem naselja, donio je 12. listopada 1957. Rješenje broj 64 788/1956. kojim je promijenio ime mjestu *Novi* u *Novi Vinodolski*, a Rješenjem broj 43 817/1957. od 16. listopada 1957. promijenio je ime naselju *Sv. Matej* u općini Zamet, kotar Rijeka, u *Viškovo*. Iste je godine Državni sekretarijat Rješenjem broj II-4 58 980-1957. od 16. listopada promijenio ime naselju *Crna Vlast* u općini Vrhovine, kotar Gospić, u *Gornje Vrhovine*.

Rješenjem broj II-4 72 686/1957. od 28. prosinca 1957. promijenjeno je ime mjestu *Pitovska Plaža* u općini Hvar u *Zavala*.

Državni je sekretarijat Rješenjem broj 3 722-1/1958. od 30. siječnja 1958. promijenio ime mjestu *Sv. Kuzam* u općini Bakar, kotar Rijeka, u *Vitoševo*.

Rješenjem II-4 broj 18 498/1-1958. od 7. ožujka 1958. promijenjeno je ime mjestu *Babić Brdo* u općini Bulinac, kotar Bjelovar, u *Nova Pisanica*, a iz iste godine, 8. kolovoza, potječe Rješenje II-4 broj 34 400/1-1958. kojim je promijenjeno ime mjestu *Svrzigaće* u općini Orljavac, kotar Slavonska Požega, u *Požeški Milanovac* kao i Rješenje II-4 broj: 32150/2-1958. od 15. rujna kojim je promijenjeno ime mjestu *Trnovitički Vinogradi* u općini Hercegovac, Kotar Bjelovar, u *Gornja Trnovitica*.

Ime mjesta *Sv. Klara* u općini Remetinec, grad Zagreb, promijenjeno je Rješenjem II-4 broj 7665/1-1959. 1. travnja 1959. u *Klara*, a *Sv. Martin* u općini Samo-

bor promijenjeno je Rješenjem II-4 broj: 9436/1-1959. od 3. travnja iste godine u *Martin pod Okićem*.

Novoplošćički Vinogradi, mjesto u općini Bulinac, kotar Bjelovar, dobilo je, Rješenjem II-4 broj: 38989/2-1958. 5. travnja 1959., novo ime, *Gornja Ploščica*.

Mjesto *Sv. Jakov* u općini Ogulin, Rješenjem II-4, broj 23 976/1-1958. od 13. travnja 1959. izbrisano je iz evidencije naseljenih mjesta »jer čini cjelinu s mjestom Ogulin« kao i *Vinkovačko Novo Selo* Rješenjem II-4 broj 8 831-1-1959. od 8. travnja iste godine, a mjesto *Sv. Katarina* u općini Podpićan, kotar Pula preimеноvano je Rješenjem II-4 broj 63-1-1959. 11. travnja 1959. i dobilo novo ime, *Katarina*.

Rješenjem II-4 broj 14 731-1-1959. od 12. svibnja 1959. imena mjesta *Donji Lukavec* i *Gornji Lukavec* općini Velika Gorica, promijenjena su u *Lukavec*. Mjesto *Trebež* u općini Zabok, kotar Krapina, izbrisano je iz evidencije naseljenih mjesta »jer čini cjelinu s mjestom Zabok« Rješenjem II-4 broj: 3550-1-1959. od 28. travnja 1959.

Rješenjem II-4 broj 21 268/1-1959. od 2. srpnja 1959. imena mjesta *Donji Brestovec*, *Gornji Brestovec* i *Graničari* u općini Zlatar, kotar Krapina, promijenjeni su u *Zlatar Bistrica*.

Mjesto *Mrcine* u općini Grude, kotar Dubrovnik, Rješenjem II-4 broj 28 513/1-1959. od 10. rujna 1959. dobilo je ime *Dubravka*, a mjesto *Neretički sv. Marko* u općini Karlovac izbrisano je iz evidencije naseljenih mjesta »jer čini cjelinu s mjestom Gornje Stative« Rješenjem II-4 broj: 22889/1-1959. 14. srpnja 1959.

Mjestu *Sv. Matej* u općini Donja Stubica, kotar Krapina, promijenjeno je ime u *Stubički Matej* Rješenjem II-4 broj: 14 774/3 8. kolovoza 1959., a mjestu *Ivani* u općini Crikvenica promijenjeno je ime u *Jadranovo* Rješenjem II-4 broj: 40627/1-1958. 22. srpnja 1959.

3. Zaključak

Političke okolnosti, procesi standardizacije hrvatskoga jezika, državno-pravno uređenje i međunarodni položaj Hrvatske od druge polovice 19. do druge polovice 20. stoljeća ostavili su trag i na hrvatskoj onimiji. Imenima naselja na hrvatskim područjima u tom su se razdoblju bavile različite razine vlasti; parlamenti i ministarstva kojima je uredbama bilo povjerena nadležnost nad pitanjima imenovanja naseljenih mjesta, općinske uprave, pa i kraljevi na hrvatskim okupiranim područjima. Svako od četiri promatrana razdoblja donijelo je specifičan pogled na imenovanje hrvatskih naseljenih mjesta, a svim je razdobljima zajedničko nastojanje da hrvatsku službenu toponimiju podrede ukusima vlastitih kriterija koji, osim iznimno, nisu proizlazili iz kulturne i jezične tradicije hrvatskog naroda i njegovog jezika.

U razdoblju od 1860. do 1918., u kojem je Hrvatska bila dijelom Austro-Ugarske Monarhije, naredbama su određivana imena naselja najčešće na način da su jednočlana imena postajala dvočlana, a pridodani je član imena davao postojećem ojkonomu, na razini pridjeva, regionalnu označnicu. Tako je Osik postao Lički Osik, Ljeskovac > Ljeskovac Plitvički, Osiek > Osiek Vojakovački, Klokočevci > Klokočevci našički, Cernik > Cernik primorski, Severin > Severin na Kupi, Ivanovci > Ivanovci djakovački, ali su se pojavile i službene dvojbe oko imena određenih naselja kojima je dodan drugi član kao etnička označnica (Moravice, Selište ...), koje su se javljale i u sljedećim razdobljima. U tom je razdoblju, s administrativno-upravnog motrišta, uočena potreba normiranja imena naseljenih mjesta, doneseni su zakonski akti na temelju kojih su promjene izvršavane i započeo je trend negiranja temeljnih onomastičkih načela i hrvatske jezične tradicije pri uređivanju korpusa imena naseljenih mjesta.

U monarhističkoj Jugoslaviji imenima naselja bavilo se Ministarstvo unutrašnjih poslova. Kao i u prethodnom razdoblju, a na temelju čl. 22. *Zakona o imenima mesta i ulica i o obeležavanju kuća brojevima* (Službene novine Kraljevine Jugoslavije, 44 - XVI 1930.) u kojem stoji »Ako više mesta imaju isto ime, učiniće se potrebna promena imena ustanovljenjem nekog dodatka postojećem imenu ili davanjem potpuno novog imena«¹³, najčešće su se imena naselja mijenjala tako da je postojećem imenu dodavan drugi član koji je imenu davao regionalnu odrednicu. Tako su nova imena dobili Čitluk koji je postao Lički Čitluk, Brestovac > Daruvarski Brestovac, Kobaš > Slavonski Kobaš, Novo Selo > Vinkovačko Novo Selo, Poljana > Pakračka Poljana. Od tog se načela odustajalo kad je imenu dodavano srpsko etničko ime (Donja Kapela > Srpska Kapela, Moslavačko Selište > Srpsko Selište, Komorske Moravice > Srpske Moravice, Vlaško Polje > Srpsko Polje). Uz promjene imena tog tipa u ovom su se razdoblju mijenjala imena i na drugim razinama. Tako je Gabrielin Dvor postao Našički Golubovac, a Kravlje > Njegoševac. Mnoga su naselja dobila imena po velikanima iz srpske povijesti, članovima srpske kraljevske dinastije ili po srpskom etničkom imenu. Preimenovanja su se u nekim slučajevima dogodila upravo na temelju nepriznavanja jezične raznolikosti i tradicije imenovanja na nelogičan način. Naime, u hrvatskoj toponimiji čest je primjer imena nastalog na temelju apelativa *gaj*, dok u srpskoj toponimiji takvih primjera nema, ondje su česti toponimi od apelativa *šuma*. Usprkos tomu ime naselja Čeralijski Gaj promijenjeno je u Šuma Gaj.

U razdoblju Nezavisne Države Hrvatske imena mjesta, u upravno-pravnom smislu, regulirana su zakonskim odredbama, naredbama i rješenjima, a zbog pro-

¹³ Istim je zakonom propisan način imenovanja ulica i trgova o kojima je odlučivala lokalna samouprava uz suglasnost državne uprave. Zakonodavac je pri imenovanju ulica i trgova propisao i kriterije: »Zabranjena su imena ulica i trgova, koja se ne slažu sa istorijskom prošlošću, ili sa spoljnim odnosima Kraljevine, ili sa nacionalnim ciljevima«.

cesa čišćenja hrvatskoga jezika, vraćanja tradiciji i odstupanja od političko-ideoloških razloga pri imenovanjima iz vremena monarhističke Jugoslavije, promjene imena naselja bile su s obzirom na razdoblje u kojem su se događale sustavne nego u prethodnim razdobljima. Važno je spomenuti da je pri određenim dvojama oko imenovanja, pravilnog pisanja ili sklanjanja imena naselja tvorac odluka konzultirao Hrvatski državni ured za jezik čije je mišljenje i stajalište tijekom procedure ili kasnije i uvaženo.

Motivacija promjena imena naselja bila je različita. Od one da se promijene imena naseljima kojima je ime bilo promijenjeno u ranijem, uglavnom monarhističkom razdoblju, a odnosilo se uglavnom na imena naselja po značajnicima srpske kraljevske dinastije (Carev Lazarevac > Kašljevac, Bosanski Aleksandrovac > Adolfstal, Novo Obilićevo > Zvonimirovac), imena koja su mijenjana na način da im je pridodan ili promijenjen drugi član koji označava etničko ime (Zelinja Srbska > Zelina Srednja, Srpsko Selište > Moslavačko Selište, Srpske Moravice > Hrvatske Moravice, Srpska Kapela > Hrvatska Kapela, Kalenderovci Srbski > Kalenderovci Gornji) čime su poništene ranije odluke koje su preferirale srpsko ime, do promjena kojima se naseljima davalo ime po uglednicima NDH, uglavnom poglavniku Anti Paveliću i vojskovođi Slavku Kvaterniku (Putnikovo Brdo > Kvaternikovo Brdo, Njegoševa > Našički Antunovac, Hadžićevo > Pavelić-selo, Novi Bogdanovac > Antunovo).¹⁴

Nekim su mjestima u tom razdoblju vraćeni izvorni oblici npr. Slavonska je Požega ponovno postala Požega, a neka su dobila njemačka imena npr. Petrovo Polje je postalo Schönbrun, Vinkovačko Novo Selo Neudorf (kako se i ranije zvalo, ali mu je kao i Neuhofu u Rumi promijenjeno ime 1913. u Vinkovačko Novo Selo, odnosno Novi Stan). Te su se promjene dogodile s ciljem postizanja određene razine ravnopravnosti njemačke nacionalne manjine.¹⁵

Posebno je nasilnim promjenama imena naseljenih mjesta bilo izloženo hrvatsko područje koje je na različitim osnovama bilo pod talijanskom upravom koja je, smatrajući istočnu obalu Jadrana, a i šire područje u dubini hrvatskog teritorija, svojim povijesnim pokrajinama, dekretima mijenjala imena naseljenih mjesta,

¹⁴ Lončarić (1978.) motivaciju preimenovanja svrstao je u tri kategorije: preimenovanja kojima je motiv dotadašnji ekonim, preimenovanja potaknuta namjerom da se mjesto nazove u čast neke istaknute osobe i preimenovanja bez uzroka i cilja. Samardžija (2004) je prvu Lončarićevu kategoriju podijelio na četiri dodatne potkategorije: preimenovanja iz nacionalnih razloga, preimenovanja kojima se prednost daje nacionalnomu pred regionalnim u ekonimu, preimenovanja kojima su vraćeni stari ekonimi i preimenovanja kojima se željela postići ravnopravnost njemačke nacionalne manjine.

¹⁵ Zakonskom odredbom o porabi njemačkog jezika, njemačke zastave i njemačkih oznaka u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj br. CCCLXXII od 30. listopada 1941. definirana su prava na uporabu njemačkih imena naselja u mjestima gdje je njemačke nacionalne manjine bilo više od 20 %, a njemačko je ime bilo sačuvano. Takvo je ime moglo biti službeno uz hrvatsko.

ali i imena i prezimena hrvatskog stanovništva. Posljedice tih promjena osjećaju se u Hrvatskoj i danas.

U razdoblju druge Jugoslavije poništene su sve promjene iz razdoblja NDH i odluke talijanskih okupacijskih vlasti, a mnoga su imena naselja promijenjena zbog političko-ideoloških razloga. Tako je Korenica postala Titova Korenica, Ploče Kardeljevo, Adolfovac, koji nije imao nikakve veze s Adolfom Hitlerom, Višnjevac. Mnoga imena naselja koja su ime dobila po svetcu zaštitniku dobila su u tom razdoblju nova imena (Sveta Helena > Helena, Sveti Martin > Martinec, Sveti Ivan Žabno > Žabno, Sveti Ivan Čvrstec > Čvrstec, Sveti Lovreč > Diminići, Sveta Marina > Prkušnica, Sveti Bartol > Vicani, Sveti Juraj > Jurjevo, Sveti Matej > Viškovo...)

Osim tih motivacijskih skupina za sva je razdoblja zajedničko nastojanje, sa slabijom zastupljenošću, promjene »pogrđnih, neprikladnih, imena« (Brozović Rončević 2003: 54) tipa Prasice > Uljanik Gornji, Mrtovlasi > Markovac Požeški, Svrzigaće > Požeški Milanovac.

Očito je da su na promjene imena naseljenih mjesta u promatranom razdoblju utjecali pretežito izvanjezični razlozi. Motivacija promjenama ili normiranju imena naseljenih mjesta odvijala se na nekoliko razina: administrativnoj, koja je nalažala normiranje zbog sistematizacije upravne i uporabne preglednosti toponimskog sustava, ideološkoj, koja je bila motivirana s jedne strane težnjom za izgradnjom i priznanjem hrvatskog identiteta, a s druge strane za njegovim utapanjem u unitaristička jezična i politička nastojanja. U treću motivacijsku kategoriju spadaju nasilne promjene imena naseljenih mjesta kao posljedice otvorene agresije i okupacije pojedinih hrvatskih područja kojima je okupacijska vlast htjela u cijelosti izbrisati sve elemente hrvatskog identiteta na svim razinama. Prestankom tih izvanjezičnih utjecaja nisu nestali svi tragovi, često nasilnih, intervencija u hrvatsko onimijsko tkivo. Posljedice tih i takvih intervencija, različite motivacije, itekako su vidljive na karti službenih popisa imena naseljenih mjesta u Hrvatskoj i danas. Mnoga su naselja ostala nenaseljena dijelom i zbog takvih intervencija u širem nastojanju.

Prilog: Tablični prikaz administrativnog određenja imenâ naseljenih mjesta predmetnog razdoblja

Suvremeni lik	Promjene
	1924. Ilovsko Brdo > Ilovsko Novo Brdo
	1941. Jelačićevi Konaki > Ferdinandovi Konaki
	1941. Jelačićev Brod > Ferdinandov Brod
	1942. Suhomlački Milanovac > Suhomlački Antunovac
	1954. Sveti Ivan Čvrstec > Čvrstec
	1955. Sveta Jelena izbrisana i postala dio Crikvenice
	1959. Sveti Jakov izbrisan iz evidencije jer čini cjelinu s Ogulinom
	1959. Vinkovačko Novo Selo izbrisan iz popisa naselja
	1959. Trebež izbrisan iz evidencije jer čini cjelinu sa Zabokom
	1959. Donji Brestovec, Gornji Brestovec i Graničari > Zlatar Bistrica
	1959. Neretički sv. Marko izbrisan iz evidencije jer čini cjelinu s Gornjim Stativama
Alanak	1924. Olanak > Alanak
Antunovac Našički	1941. Njegoševac > Našički Antunovac
Banoštor ¹⁶	1924. Banoštor > Banoštar
Bijela Loza	1937. Rudolfovac > Bela Loza
Blagaj ¹⁷	1942. Srpski Blagaj > Korana
Blata	1941. Jelačićeva Blata > Ferdinandova Blata
Brnčići	1942. Brnčići > Berneci
Cernik Primorski	1901. Cernik > Cernik primorski
Cerovac Vukmanički	1924. Vukmanski Cerovac > Tušilovički Cerovac
Crikvenica	1898. Crkvenica, Crikvenica, Cirkvenica > Cirkvenica
Crni Lug	1942. Crni Lug > Bosconero
Čabar	1942. Čabar > Concanera
Daruvarski Brestovac	1935. Brestovac > Daruvarski Brestovac
Detkovac	1941. Gradinsko Karadjordjevo > Tomislavovac
Dubravka	1959. Mrcine > Dubravka

¹⁶ Danas u Vojvodini.

¹⁷ Do 1997. ime Hrvatski Blagaj.

Ferdinandovac	1941. Jelačićevo > Ferdinandovac
Glavani	1942. Glavani > Testani
Gornja Ploščica	1959. Novoplošćički Vinogradi > Gornja Ploščica
Gornja Trnovitica	1958. Trnovitički Vinogradi > Gornja Trnovitica
Gornje Vrhovine	1957. Crna Vlast > Gornje Vrhovine
Gornji Uljanik	1901. Prasice > Uljanik gornji
Hrastovac	1941. Hrastovac > Eichendorf
Hrvatsko Polje	1924. Vlaško Polje > Srpsko Polje 1941. Srpsko Polje > Hrvatsko Polje
Ivanovci Đakovački	1898. Ivanovci > Ivanovci djakovački
Jabuka	1930. Jabuka > Jabuka na Cetini
Jadranovo ¹⁸	1959. Ivani > Jadranovo
Jarek Podsusedski	1924. Stenjevački Jarek > Podsusedski Jarek
Javorovac	1942. Podravski Majkovac > Podravski Javorovac
Jelenje	1942. Jelenje > Cervi
Kaniža	1907. Kaniža > Stubička Kaniža
Kaniža	1907. Kaniža > Ivanečka Kaniža
Kaniža	1907. Kaniža (u Slavonskom Brodu zadržala osnovni lik)
Kaniža Gospička	1907. Kaniža > Gospička Kaniža
Kaniža Perušička	1907. Kaniža > Perušička Kaniža
Kapela	1913. Srpska Kapela, 1915. Srpska Kapela > Donja Kapela 1918. Donja Kapela > Srpska Kapela, 1941. Srpska Kapela > Hrvatska Kapela
Kašljavac	1941. Carev Lazarevac > Kašljavac
Klokočevci	1901. Klokočevci > Klokočevci-našički
Korana	1924. Korana > Drežnička Korana
Korana	1924. Držnička Korana > Smoljanačka Korana
Korenica	1945. Korenica > Titova Korenica
Kostrena Sveta Barbara Kostrena Sveta Lucija	1955. Kostrena Sveta Barbara i Kostrena Sveta Lucija > Kostrena
Krakar	1907. Čošani, Čupići, Gvozdenci, Ivoševići, Kelići, Kojići, Kosanić, Sekulić > Krakar
Kraljev Vrh ¹⁹	1955. Svetogorski Kraljev Vrh > Vrh Tršćanski
Kranjica	1941. Jelačićeva Kranjica > Ferdinandova Kranjica

¹⁸ Do 1880. ime je Sveti Jakov Šiljevica, od 1880. do 1953. Ivani, od 1953. Jadranovo (LNH 2004: 301).

¹⁹ Od 1991.

Krbava	1945. Pišać > Krbava
Labinci	1923. Labinci > Santa Domenica di Visinada
Laz Ferdinandovački	1941. Jelačićev Laz > Ferdinandov Laz
Lemeš Križevački	1954. Vojakovački Lemeš > Križevački Lemeš
Lički Čitluk	1935. Čitluk > Lički Čitluk
Lički Osik	1900. Osik > Lički Osik
Lipovac	1942. Hadžićevo > Pavelić-selo
Lukavec	1959. Donji Lukavec i Gornji Lukavec > Lukavec
Markovac Požeški	1945. Mrtovlasi > Markovac Požeški
Martinski	1955. Sveti Martin > Martinski
Medari	1935. Mašić > Medari
Mikleuš	1942. Mikleuški Aleksandrovac > Orebovac
Milanovac	1958. Svrzigaće > Požeški Milanovac
Mitrovica Gradinska	1942. Gradinska Mitrovica > Gradinski Sveti Ilija
Moravice	1919. Komorske Moravice > Srpske Moravice, 1941. Srpske Moravice > Hrvatske Moravice
Mošćenička Draga	1923. Mošćenička Draga > Val Santamarina
Naselje Pribiševeci, zaseoci Gabrijelin Dvor, Našički Golubovac i Pri- sad	1935. Gabrielin Dvor > Našički Golubovac
Nedeščina ?	1955. Sveta Nedjelja > Nedeščina
Nova Pisanica	1942. Babić-Brdo > Nova Pisanica, 1958. Babić-Brdo > Nova Pisanica
Novi Antunovac ²⁰	1942. Novi Bogdanovac > Antunovo
Novi Vinodolski	1957. Novi > Novi Vinodolski
Novigrad Podravski	1901. Novigrad > Novigrad Podravski
Njegovac	1936. Kravlje > Njegoševac
Osijek Vojakovački	1904. Osiek > Osiek-Vojakovački
Otok na Dobri	1941. Otok na Dobri > Bosiljevski Otok
Petrovac	1942. Mikleuški Petrovac > Florianovac
Plitvički Ljeskovac	1901. Ljeskovac > Ljeskovac Plitvički
Ploče	(Ploča > Aleksandrovo > Porto Tolero), 1945. Ploča, 1950. Ploča > Kardeljevo, 1954. Kardeljevo > Ploče 1980. Ploče > Kardeljevo, 1990. Kardeljevo > Ploče

²⁰ Do 1992. Novi Bogdanovac.

Ploštine	1924. Khuenovo > Ploštine
Podaršanj	1904. Podaršanj
Podlapača	1904. Podlapača > Podlapac
Podravske Sesvete	1901. Sesvete > Sesvete Podravske
Poljana	1936. Poljana > Pakračka Poljana
Požega	1941. Slavonska Požega > Požega
Prekrižje Plešivičko	1924. Prekrižje > Plešivičko Prekrižje
Pribić Crkveni	1907. Pribić crkveni (gornji), Kabur, Kostelac, Skok, Šiljevina > Crkveni Pribić
Prikraj Križevački	1954. Ravenski Prikraj > Križevački Prikraj
Punat	1920. Punat > Aleksandrovo
Rabac	1923. Rabac > Porto Albona
Rastje	1941. Jelačićevo Hrastje > Ferdinandovo Hrastje
Rit	1942. Rit > Virovitički Sveti Ivan
Satnica Đakovačka	1898. Satnica > Satnica đakovačka
Selci Đakovački	1898. Selci > Selci đakovački
Selište	1913. Srpsko Selište, 1915. Srpsko Selište > Moslavačko Selište, 1918. Moslavačko Selište > Srpsko Selište 1941. Srpsko Selište > Moslavačko Selište
Severin na Kupi	1901. Severin > Severin na Kupi
Slatinski Drenovac	1898. Drenovac > Drenovac Slatinski
Slavonske Bare	1936. Bare > Bare Slavonske
Slavonski Kobaš	1935. Kobaš > Slavonski Kobaš
Snašići	1955. Dubrova > Snašići
Sokolovac	1924. Dežanovački Sokolovac > Daruvarski Sokolovac
Sokolovac Podravski	1942. Podravski Sokolovac > Velimir
Stara Gradiška	1888. Uskoke > Stara Gradiška
Stinica	1924. Miškulinke Staze, Miškulinški Zagon, Dundović-ku-ki, Dundović-potkuki, Gornja Stinica, Kelnove Zidine, Donja Stinica > Stinica
Stiničke Staze	1924. Šegote > Stiničke Staze
Sudovec	1888. Sudovec na gornjoj Reci > Gornja Reka (Sudovec)
Sušak	1942. Sušak > Susa
Sveta Helena ²¹	1954. Sveta Helena > Helena
Sveta Katarina	1959. Sveta Katarina > Katarina

²¹ 1992. Sveta Helena.

Sveta Klara	1959. Sveta Klara > Klara
Sveta Marina	1955. Sveta Marina > Prkušnica
Sveti Bartul	1955. Sveti Bartol > Vicani
Sveti Ivan Žabno ²²	1954. Sveti Ivan Žabno > Žabno
Sveti Juraj ²³	1955. Sveti Juraj > Jurjevo
Sveti Kuzam	1958. Sveti Kuzam > Vitoševo
Sveti Lovreč Labinski ²⁴	1955. Sveti Lovreč > Diminići
Sveti Martin ²⁵	1954. Sveti Martin > Martinec (kod Križevaca)
Sveti Martin pod Okićem ²⁶	1959. Sveti Martin > Martin pod Okićem (kod Samobora)
Sveti Matej ²⁷	1959. Sveti Matej > Stubički Matej
Sveti Petar Orehovec	1954. Sveti Petar Orehovec > Orehovec
Šelovec	1905. Šelovac
Široka Kula	1901. Kula > Široka Kula
Šuma Gaj	1924. Čeralijski Gaj > Šuma Gaj
Trošmarija	1941. Trošmarija > Otok na Dobri
Valenovac	1924. Našički Vladimirovac > Valenovac
Veliko Polje	1942. Dijelka > Tavelić-selo
Vinkovačko Novo Selo	1936. Novo selo > Vinkovačko novo selo, 1941. Vinkovačko Novo Selo > Neudorf
Vinkovec	1905. Vinkovac
Viškovo	1957. Sveti Matej > Viškovo
Višnjevac	1945. Adolfovac > Višnjevac
Vitaljina	1942. Marići > Nova Vitaljina
Zagorska Sela	1901. Sela > Sela Zagorska
Zavala	1957. Pitovska Plaža > Zavala
Zvonimirovo ²⁸	1941. Novo Obilićevo > Zvonimirovac
Žiroslavje	1942. Žiroslavje > Kvaternikovo

²² Od 1991.

²³ Od 1991.

²⁴ Od 1992.

²⁵ Od 1991.

²⁶ Od 1991.

²⁷ Od 1991.

²⁸ »Do 1900. ime je Ladislav, od 1900. do 1921. Malo Gacište, od 1931. do 1992. Novo Obilićevo, od 1992. Zvonimirovo« (Leksikon naselja Hrvatske 2004: 915).

Slika 1. Preslika odluke o preimenovanju imena naselja Korenica u Titova Korenica, objavljene 18. listopada 1945. u Narodnim novinama.

Literatura

- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 2003. Ojkonimijska preimenovanja na području Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije nakon god. 1990. U: Bosanski – hrvatski – srpski; Aktualna pitanja jezika Bošnjaka, Hrvata, Srba i Crnogoraca. *Wiener Slawistischer Almanach*, Sonderband 57, Wien, 53–63.
- GRČEVIĆ, MARTINA. 2008. Imena hrvatskih naselja, Abecedni i odostražni rječnik, Rijeka: Maveda i HFDR.
- Leksikon naselja Hrvatske*. 2004. Zagreb: Mozaik knjiga.
- LONČARIĆ, MIJO. 1978. Imenovanja i preimenovanja naseljenih mjesta, *Jezik*, XXV, Zagreb, 97–109.
- MACAN, TRPIMIR. 1999. *Povijest hrvatskoga naroda*. Zagreb: Školska knjiga.
- MEZULIĆ, HRVOJE; JELIĆ, ROMAN. 2005. *O talijanskoj upravi u Istri i Dalmaciji 1918. – 1943. Nasilno potalijančivanje prezimena, imena i mjesta*, Zagreb: Dom i Svijet.
- PAVLIČEVIĆ, DRAGUTIN. 2000. *Povijest Hrvatske*. Zagreb: Naklada Pavičić.
- PEROVEL, PAOLO. 1993. *Izbrisani identitet*. Pazin – Poreč – Pula: Udruženi nakladnici.
- SAMARDŽIJA, MARKO. 2004. Promjene imena hrvatskih naseljenih mjesta od mjeseca travnja do kraja 1941., *Folia onomastica Croatica*, 12–13, Zagreb, 425–432.
- SAMARDŽIJA, MARKO. 2007. Nacionaliziranje imena naseljenih mjesta u Kraljevini Jugoslaviji, *Studia Slavica*, 52/1, 381–388.
- ŠETIĆ, NEVIO. 2005. *O povezanosti Istre s ostalim hrvatskim zemljama, Naša Slo-ga 1870. – 1915.*, Zagreb: Dom i svijet.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Veliki atlas Hrvatske*. 2002. Zagreb: Mozaik knjiga.
- VINCE, ZLATKO. 1990. *Putovima hrvatskog književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Izvori:

- Glasnik dalmatinski*, Zadar, 1850., br. 81.
- NN = *Narodne novine*, Zagreb, 1941. – 1960.
- Raccolta ufficiale delle leggi e dei decreti del Regno d'Italia Indici* 1923, Roma, 1925.
- SZN = *Sbornik zakona i naredaba valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju*, Zagreb, 1860. – 1940.
- Službene novine Kraljevine Jugoslavije*, 44–XVI, 1930.
- Upravno, sudsko i crkveno razdjeljenje i imenik prebivališta Primorske banovine, po stanju od 1. maja 1938.*, Priredio: Statistički ured u Zagrebu, Izdala: Kraljevska banska uprava Primorske banovine, Zagreb, 1938., Tisak zaklade tiskare Narodnih novina u Zagrebu.

Changes of the settlements' names in the Croatian lands in light of the administrative determinations in the period from 1860 to 1960

Abstract

The paper discusses administrative determinations of the names of towns in the Croatian lands in the period from 1860 to 1960, as applied through statutory provisions, orders and other decisions by ministries or other administrative authorities responsible for naming and renaming settlements. Standardization of names of settlements was motivated by administrative, political and ideological reasons. The subject provides insight into a period of intervention in Croatian onymia as a reflection of the situation in which the Croatian state, society, language and culture found itself.

Ključne riječi: ime, ime naselja, ojkonomim, preimenovanje, dekret, zakon

Key words: name, settlement name, oikonym, renaming, law on renaming